

לדלג לתוכןעמוד הביתAboutפסיקה: על הגופים המספקים שירותים חיוניים לצרכנים מוטלת מעין

חובת נאמנות

Posted on 7 דצמבר 2006 by אורי פז

רצח הנערה תאיר ראדה, במידה והתבצע בידי בני גילה (13), מצטרף לרשימת
הסטטיסטיקה המצמררת של אלימות נוער בישראל. בראש הממצאים הבולטים של דו"ח
המועצה הלאומית לשלום הילד לשנת 2005, נמצאו נתוני האלימות הפושה בקרב ילדינו.
דומה כי גנבי מכוניות בני 11, אנסים בני 13 ושודדים בחטיבת הביניים – מעולם לא היו
צעירים יותר. מהן הסיבות האפשריות למצב העגום? ואיך יוצאים מהברוך?

דו"ח המועצה הלאומית לשלום הילד שהוגש בתחילת השבוע לנשיא המדינה משה קצב, מצביע על תמונה חברתית מצמררת לשנת 2005. בראש הממצאים הבולטים והמדאיגים, נתוני האלימות הפושה בקרב ילדינו. דומה כי גנבי מכוניות בני 11, אנסים בני 13 ושודדים בחטיבת הביניים – מעולם לא היו צעירים יותר. בארבע השנים האחרונות, כמעט עשרה אחוזים מהחשודים בפלילים הם ילדים.

41,232 תיקים פליליים נפתחו לקטינים במהלך השנה, כמחצית מהם בשל אלימות – עליה של 13 אחוז מהשנה שעברה. מאז 2001 עלה מפר הילדים החשודים באלימות פיזית ב-36.8 אחוז, ומספר התיקים על אלימות, מין וסמים במוסדות חינוך זינק ב-70 אחוז. בעקבות ריבוי מקרי האלימות בקרב בני נוער בתקופה האחרונה, הצהירה סנ"צ סוזי בן ברוך, ראש מדור נוער במשטרה, "אנחנו נמצאים בטירוף חושים מזעזע של אלימות הנוער, ממש בקטסטרופה. במשך כל שבע שנות עבודתי במשטרה אני לא זוכרת כזה קיץ אלים", התוודתה על תקופת החופש הגדול האחרון.

בן-ברוך ממליצה לקצר את החופש ולאכוף מיד את החוק האוסר מכירת אלכוהול לבני נוער. לדבריה, לא עובר יום ללא מקרה חמור של אלימות נוער, כולל רצח לפני מספר שבועות, דקירות, תקיפות קשות ופגיעות גופניות עד כדי סיכון חיים. ולדבריה, "רבים מבני הנוער האלימים נשלחים למעצר-בית, משום שכבר אין מקום בבתי הסוהר לנוער- התפוסה מלאה".

אלימות נוער ותלמידים היא אחת הבעיות המרכזיות בהן מתחבטים מערכת החינוך, המשטרה, מחנכים וחוקרים. האלימות הזאת באה לידי ביטוי בהפסקות בבתי-הספר, במגרשי המשחקים אחר הצהריים וביציאות לבילוי בערב. יש אלימות סתם כך, אלימות כחלק מניסיון להוכיח "גבריות" או שליטה חברתית, ואפילו אלימות במסגרת מאבקים על רקע רומנטי. למרבה הצער, היא שואבת אליה גם "בני טובים", לרוב על רקע שימוש בסמים ובאלכוהול.

בן-ברוך מדגישה שבעיקר בתקופות הקיץ ניכרת עלייה בשימוש בסמים ובאלכוהול, בעבירות אלימות, בפשע ובזלזול בחיי אדם באשר-הם בקרב בני הנוער. בתקופה, שבה נמצאים בני הנוער יותר מחודשיים ללא מסגרת, מסתובבים בחוסר מעש ומשועממים, ורבים מהם מחפשים פורקן או ריגושים עזים.

נראה כי ההחמרה ברמת האלימות בקרב ילדים ובני הנוער נובעת ממספר גורמים ישירים המשפיעים עליה:

הגורם הראשון קשור בעובדה שמעמד החינוך נפגע. תפקיד החינוך הוא לעדן את האדם וללמד אותו לא להגיב לגירויים בהתפרצות ובאלימות. ואילו כיום במקרים רבים, בית הספר אינו מתמקד בהנחלת ערכים אלא בעיקר בהכנה לבחינות. הקו המנחה של מערכות החינוך הממלכתיות הוא להגיע לכמה שיותר הישגים לימודיים. לרוב בתי הספר לא מסמנים עבור החניך גבולות ונורמות, אלא החניך הוא זה שמכתיב למחנכיו את הגבולות שיש לנהוג על-

פיהם בכל הנוגע ליחסים כלפיו. ואילו באותם מוסדות חינוך שכן קיימות במסגרתם נורמות ערכיות וגבולות ברורים, הבריונות התוקפנית שואפת לאפס. דומה כי כאשר מעמד החינוך נפגע, סף האלימות עולה מיד.

האלימות שאנחנו חיים לצידה במשך שנות האינתיפאדה זולגת לתוכנו. הפרופ' שמחה לנדאו, ראש המכון לקרימינולוגיה בפקולטה למשפטים באוניברסיטה העברית ירושלים, שעוסק כבר שנים בחקר האלימות בחברה הישראלית, עשה מחקר שהוכיח שיש קשר ישיר ברור בין מספר ההרוגים הביטחוניים למספר ההרוגים הפליליים האזרחיים בנקודות זמן נתונות. כבר לפני עשור פיתח [מודל תיאורטי](#) שהוכיח כי פשיעה אלימה עומדת בקשר ישיר עם עוצמת מצבי לחץ חברתיים. מסקנת המחקר שלו הייתה מעניינת: כאשר אנחנו חשופים מדי יום למראות של הרג ואלימות, מהסוג שהמלחמה הזאת הביאה אלינו, אנחנו מפנימים ערכי אלימות והופכים לאלימים יותר בעצמנו, בקרבנו.

לנדאו התמקד במצב לחץ חברתי כתוצאה ממצב ביטחוני מאיים. הוא בדק את עקומת הפשיעה האלימה והרצח בישראל בתקופת האינתיפאדה הראשונה ולאורך תקופות שבהן היו תקריות ביטחוניות עם הרוגים. הממצאים של המחקרים: "גרף ההרוגים הפליליים עולה ביחס ישיר לגרף ההרוגים הביטחוניים. ככל שהיו יותר נפגעים באירועים ביטחוניים, כן עלו שיעורי הרצח הרגיל. המסקנה: ישנו תהליך הפנמה של ערכי אלימות. חברה שמצויה במאבק אלים מזוין, האלימות מחלחלת לתוכה, ולתוך אורחות חייה האזרחיים".

גורם שני קשור בשנים האחרונות שבהן אנו עדים לאלימות מאוד קיצונית ואנטי-חברתית כתוצאה ממעשי הטרור והפיגועים ונמצאים בתחושת איום מתמיד על החיים. [שנערכו במשך שלושים השנים האחרונות](#) מראים כיצד התנהגויות אלימות ותוקפניות בסביבה החברתית של הילד הן התנהגויות נלמדות. התנהגויות אלו נרכשות כמכלול חוויות הלמידה הישירות והעקיפות של הילד. לא מן הנמנע שהשימוש בכוח בריוני במלחמת הטרור במזרח התיכון, בשילוב עם המתח והאינטנסיביות של החיים בישראל, יולידו השלכות פוגעניות על התנהגות הנוער בישראל.

גורם שלישי מצוי בקושי שיש לבני הנוער להעסיק את עצמם בשעות הפנאי. הילדים לא יודעים כיצד עליהם לבלות בזמנם הפנוי, ולכן מבלים שעות ארוכות מול מסך הטלוויזיה וחשופים למסרים האלימים המועברים באמצעי שידוריה, הן הקולנועיים והן החדשותיים. הרבה פעמים מתוך שעמום הם מבצעים מעשי קונדס שמידרדרים למעשי אלימות. בהשוואה לעבר, תוכניות הטלוויזיה לילדים היום הן בוטות יותר ומציגות רמת אלימות גבוהה יותר. בין

אם אלימות מדובר באלימות מילולית, פיזית או מינית. מחקרים רבים מעידים על פיתוח דפוסי התנהגות אלימים בהתנהגותם התוקפנית של הילדים, דווקא מהשפעות של צפייה באלימות ובהתנהגות תוקפנית בטלוויזיה, בסרטים ובמשחקי וידאו.

הפסיכולוגים שמאמינים שהאלימות היא התנהגות נלמדת, חושבים למשל שסרטי אימה משפיעים דם מגבירים תוקפנות וגם מצמצמים יצירתיות ורפלקטיביות של הצופה הפסיבי. ואילו במשחקי מחשב אלימים, שתחושת המציאות גדולה בהם לעומת סרטי האימה, ההשפעה חמורה בהרבה יותר. ולדעתם, ההשפעה לרעה מתרחשת באמצעות ארבעה תהליכים שונים:

1. **חיקוי:** הצופה מחקה את השחקן, שהוא מודל לחיקוי, וכך לומד טכניקות חדשות של אלימות שיוכל להשתמש בהן בעתיד.
2. **מתן הכשר:** בסדרות רבות הגיבור משתמש באלימות כדי לפתור את בעיותיו, וכך הצופה לומד שניתן לפתור בעיות בעזרת השימוש באלימות.
3. **הקהיית רגישות:** הצופה רואה מדי יום ביומו מספר רב של סצנות אלימות וכך הוא חושב שהאלימות היא תגובה נורמטיבית ללחץ ואמצעי מקובל לפתרון קונפליקטים, עד שהוא כבר לא מזדעזע ממנה. הרגישות שלו למעשי אלימות הולכת ופוחתת כמספר סצנות האלימות שהוא רואה במהלך היומיום. עקב החשיפה לאלימות בתקשורת פוחתת יכולתם של ילדים לווסת את התנהגויותיהם ולעצור התנהגות תוקפנית ומתגברים אצלם האדישות וחוסר רגישות לסבלם של הקורבנות.
4. **עוררות:** הצפייה באלימות גורמת התרגשות ועוררות פיזיולוגית העלולות להגביר תגובות תוקפניות. במצב של עוררות מוגברת אנו עלולים להתפרץ בתוקפנות.

לדברי הפסיכולוג הד"ר ברוך אליצור "סרטים אלימים מעודדים פשיעה ואלימות". וכך סבור לא רק מדען ישראלי, אלא גם החוקר האמריקאי הפרופ' פול קיטל מאוניברסיטת פון-סטיוט בפנסילבניה: "הצפייה בטלוויזיה חושפת את הילדים לפעולות חוזרות ונשנות של אלימות, שעלולות לגרום לילד להיות מנוכר לחבריו ולמשפחתו. ויש סיכוי גבוה שהנער המתבגר ישקע בדיכאון" (ע"פ כתב רוטר בפילדלפיה, כפי שפורסם ב"ידיעות אחרונות", 26.5.94). כך גם קבע דו"ח סהר של המכון הלאומי לבריאות הנפש בארה"ב: "קיימת עדות מכרעת לקשר בין אלימות המוקרנת על המסך לבין התנהגות אלימה לאחר זמן" (נמסר בוועידה בינלאומית בטורונטו, קנדה, 1984).

במחקר שנערך לאחרונה באוניברסיטת קנזס בארה"ב, החוקרים הגיעו למסקנה שסרטים אלימים משפיעים באופן מיידי על המוח (ידיעות אחרונות, 12.8.03). תוצאות המחקר לא

מפתיעות את מנכ"ל המועצה לשלום הילד, הד"ר יצחק קדמן: "אנחנו יודעים, כי אלימות טלוויזיונית נתפסת על-ידי הצעירים כמגרה, משלהבת ובעיקר מציאותית. חברה שחושפת את הילדים לאינספור סצנות אלימות, במיוחד באופן ממוחשב ואינטראקטיבי, שלא תתפלא אם אחר כך היא תיאלץ לאכול את פרי הבאושים גם בהתנהגות בני הנוער בעתיד".

לדברי הד"ר קדמן, "יש קשר בין חשיפה לאלימות משודרת לבין העלייה ברמת האלימות והעבריינות של בני הנוער". ואכן, לאחר שבחנו [ממצאים של 20 שנות מחקר](#), הגיעו פסיכולוגים אמריקניים למסקנה כי ילדים ובני נוער שנוהגים לשחק במשחקי מחשב אלימים, מפגינים תוקפנות גם בחיי היומיום.

אל אף [הבעייתיות של עריכת המחקרים](#), נראה כי [המחקרים מצביעים](#) על מתאם חיובי ומשמעותי בין כמות המשחק והתנהגות אגרסיבית, על מתאם שלילי ומשמעותי לרצון לעזור לזולת, ועל מתאם חיובי ומשמעותי לרגשות אגרסיביים, כמו: זעם או עוינות, ללא קשר למין או גיל. דוגמה טובה לאישוש תוצאות כל המחקרים הללו נמצאה דווקא בממלכת בוטאן, שם רמת הפשיעה והאלימות [עלתה פלאים עם הגעתה של הטלוויזיה](#).

גורם רביעי לאלימות הנוער מאופיין במחקרים המצביעים על כך שאלימות בגילאים הצעירים נובעת גם ממוסיקת רוק רועשת ומצריכת אלוהול וסמי הזיה. "לפי אחת התיאוריות, האלוהול מגביר את האלימות באדם שמלכתחילה אלים באופיו", [אומרת הד"ר שושנה וייס](#), רכזת המחקר באגודה למניעת אלוהולזים בישראל, בתשובה לשאלה "מה יש באלוהול שגורם לצרכן להפוך לאדם אלים?". "אולם, ניתן גם לראות אנשים שקטים וביישינים, שבשעה שהם שותים הם נעשים אלימים". תיאוריה נוספת היא תיאורית "הסרת המעצורים": "האלוהול מדכא את מרכז העצבים במוח, ומסיר את כל הגורמים המרסנים של האישיות. או-אז האדם השותה תוקף ומשתמש באלימות, לא בגלל שהאלוהול מעורר דחפים אלה, אלא בגלל שאיבד שליטה ונעשה אלים", מציינת הד"ר וייס ומוסיפה, שהשימוש באלימות תחת השפעת אלוהול מוכר בכל רבדי החברה, בכל הגילאים ובקרב נשים וגברים כאחד.

גורם נוסף לאלימות הנוער הוא כמובן התמוטטות הסמכות ההורית. בדורות האחרונים נפגעה מאוד הסמכות ההורית, והצטמצמה יכולתם של ההורים לחנך את ילדיהם. לכן, מנחי חוגי הורים שמים דגש על מרכזיותה של הסמכות בחינוך, במטרה לשקם אותה. הפרופ' עמוס רולידר, חוקר אלימות נוער, סבור שההורים תורמים לאלימות הנוער על-ידי אימוץ ["תרבות שירות"](#), שבה הילד מכתוב להם את חיייהם. מאידך, ההורים מקדישים לילד בממוצע 14.5 דקות ביום בלבד, לעומת שעתיים ביום לפני כעשרים שנה. ההורים גם אינם מצליחים

לשלוט על ילדיהם ללכת לישון בזמן המתאים לגילם. דומה כי "הנוער של היום", כפי שהוא מכונה לא-פעם בפי הורים מיואשים, כמעט לא בקשר אינטימי או משפחתי עם ההורים. אין לו גבולות שההורים מציבים בפניו, אינו מקבל מסרים ברורים ואחידים ואין פלא שהוא שרוי בבלבול עצמי. את כל אלה הוא פורק בצורה אגרסיבית.

היה זה הפרופ' ברנו בטלהיים, פסיכולוג ופסיכיאטר, שהיטיב לבטא את המצב היום ביחס למצופה: "כיום נעלמו מרבית המרכיבים שקשרו ילדים להוריהם. את מקומם צריכים היו לתפוס רגשות, אולם כדי לפתח ולהעמיק קשר רגשי יש צורך בזמן ובמאמץ. ואז נכנסה הטלוויזיה לתמונה. הטלוויזיה גוזלת את הזמן הדרוש לקירוב הלבבות ומחבלת באופי הקשרים במשפחה" (ידיעות אחרונות, 12.7.87).

כל חוקר שיעיין בנושא האלימות החברתית בעם היהודי לדורותיו, עשוי לגלות שבמשך כל תקופת היותנו חיים בגטאות הגלותיות, לא היו רוצחים יהודים כמו שניתן למצוא היום בשבוע אחד בשכונה אחת בתל-אביב. מעולם לא שמענו בהיסטוריה היהודית על בעלים שרוצחים את נשותיהם, ובייחוד מקרב אלה שאינם בעלי עבר פלילי ו"בני טובים". רמת האלימות בקרב מבוגרים עצמאיים, סופה לחלחל כדוגמא אישית ולהשפיע לרעה גם על הזאטוטים.

כיצד ניתן אפוא להיות מופתע מהעלייה ברמת האלימות בקרב הילדים שלנו, כאשר אין מערכת שמציבה גבולות להתנהגות נורמטיבית של בני הנוער?! הלא בחברה הישראלית, כמו גם בחברות מערביות מפותחות אחרות, המשפחה הגרעינית איבדה במקרים רבים את הסמכות ההורית המחנכת. אלימות הנוער לא תיפסק – אם לא נחזור לחנך.

בשעה שילדי החינוך העל-יסודי שוחקים קשות את הוריהם ומזלזלים בכבוד מוריהם, והמערכת כלל לא מחנכת, אלא רק מקנה לבני הנוער ידע (הנגיש ממילא באינטרנט). בשעה שלדידה, אין לה כל זכות לחנך, אלא רק להקנות השכלה; אלא שגם בהקניית ההשכלה, מערכת החינוך הממלכתית נחלה כישלון צורב, כפי שהראו הדיווחים על הישגיהם הנחותים והמבישים של תלמידי ישראל, יחסית למדינות אחרות, שפורסמו בזמנו בהרחבה בעיתונות, וגרמו להלם. ובמצב שבו ילדי "עם הספר" מתקשים בהבנת הנקרא; מי היה מאמין שילדי העם הנקרא "עם הספר" יתקשו בהבנת הנקרא?!

דומה כי אין חשוב מאשר להחכים מדבריו של הסופר ועורך העיתון "מעריב", אמנון דנקנר, שכתב בזמנו מאמר שבו ניסה להתחקות אחר פְּרוֹת הבאושים של מערכת החינוך הישראלית:

"בעיית פריעת המשמעת ובעיית דלות ההישגים הלימודיים, מקורן באיזה ריק תרבותי מפחיד, המכרסם והולך עשור אחרי עשור במערכת החינוך כשם שהוא מכרסם בחברה כולה. התרבות הישראלית במובנה הרחב מתפקדת כשהיא מנותקת מן השורשים שלה יותר ויותר. אין לה מהיכן שתינוק מסורות, נימוסים, דרכי התנהגות, משמעת עצמית, יחס ללימוד שהם עמוד השדרה של כל תרבות, של כל מערכת חינוך. אין מאיפה, אף שבעצם יש ועוד איך: קיימת המסורת היהודית המפוארת שהצמיחה דור אחרי דור של יודעי ספר, אנשי תרבות, שהפרו את תרבותם והעשירו באורח מזהיר תרבויות אחרות".

[פורסם לראשונה ובשינויים רבים באומדיה](#)

:Like this

[אהבתי](#)

היה הראשון שאוהב את הpost.

רשומה זו פורסמה בקטגוריה [סדר יום חברתי](#). אפשר להגיע ישירות לרשומה זו [עם קישור ישיר](#).

0 תגובות על עוד קורבן של מכת אלימות נוער?

1. מאת אילן

[ינואר 1, 2006 בשעה 10:06 pm](#)

ברשותך, אני תמיד מטיל ספק בנתונים. למשל, האם הנתונים כוללים את העלייה בקבוצת ההתייחסות? את העלייה האפשרית ברמת הדיווח?
ידוע כי אין קשר של אחד לאחד בין דיווח על עבירה לבין כמות עבירות. לדוגמא בכל הנוגע לאלימות כלפי ילדים על ידי הורים יש היום רמה גבוהה הרבה יותר מבעבר של פניות למשטרה והגשת תלונות. לא בטוח שיש יותר אלימות.
דבר נוסף, אתה בעצם לא מציע שום פתרון. לא מספיק להגיד חינוך. את זה כולם יאמרו. מש"ס ועד לשינוי, מפייגלין ועד בשארה. מה זה חינוך? איך עושים את זה? איך מחנכים כנגד אלימות?
אני נזכר למשל בכרזות ההם שהכריזו על מלחמה באלימות. היש אלים יותר ממלחמה?
לפחות אתה לא הולך שולל אחר השוטרים השונים שמנסים לתת פתרון. אריה עמית ועד לתכנית להגנת עדים. כמו שהצבא לא הצליח לחסל את הבעיות הבטחוניות, כך גם המשטרה לא הצליח לחסל את האלימות. יש כאן באמת בעייה חברתית, כלכלית, תרבותית, חינוכית, קשה ביותר.

[להגיב](#)

2. מאת א-ב בחינוך ביתי

[דצמבר 16, 2006 בשעה 6:41 pm](#)

אני מציעה לכבודו להכנס לאתר א-ב בחינוך ביתי כדי להבין את המקורות הבסיסים ביותר לאלימות
ילד מוסדות מגיל 3 חודשים צריך תעצומות נפש אדירות כדי לא להיות אלים
[/http://www.ab-lifeschooling.com](http://www.ab-lifeschooling.com)

להגיב

להגיב

Fill in your details

פאזל ([לשמור / Out Log](#)) ([לשמור / Out Log](#)) ([נדרש](#)) (published Not) ([נדרש](#))

ערכת עיצוב: Twenty Ten מופעל על מערכת WordPress.

`src="//pixel.quantserve.com/pixel/p-18- img><" ;div style="display: none">
<div/></ ""=height="1" width="1" alt "mFEk4J448M.gif?labels=%2Clanguage.he%2Ctype.wpcom`

Follow

פאזל Follow

Get every new po

ין כתובת מייל

הרשמה

`c2=7518284" &src="http://b.scorecardresearch.com/p?cj=1c1=2 img><" p class="robots-nocontent">
img > <p/></ "style="display:none" width="1" height="1 ""=alt
style="height:opx;width:opx;overflow:hidden" "src="http://stats.wordpress.com/b.gif?v=noscript
</ ""=alt`